

Administratoru grupēšanas risku grupās tiesiskais pamats

Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes regulas (ES) 2016/679 (2016. gada 27. aprīlis) (turpmāk – Regula) 4. panta 1. punktu personas dati ir jebkura informācija, kas attiecas uz identificētu vai identificējamu fizisku personu. Saskaņā ar šajā pantā noteikto, identificējama fiziska persona ir tāda, kuru var tieši vai netieši identificēt, jo īpaši atsaucoties uz identifikatoru, piemēram, minētās personas vārdu, uzvārdu.

Ievērojot minētās definīcijas un to, ka, veicot administratora riska līmeņa izvērtējumu, administrators tiek identificēts pēc vārda un uzvārda un amata apliecības vai sertifikāta numura, secināms, ka visi riska līmeņa izvērtējuma procesā apstrādātie ar administratoru saistītie dati atzīstami par personas datiem.

Tiesiskais pamats administratoru riska līmeņa izvērtēšanai un grupēšanai administratoru riska grupās izriet no Regulas 6. panta 1. punkta c) un e) apakšpunkta un Maksātnespējas likuma.

Atbilstoši Regulas 6. panta pirmās daļas noteikumiem personas datu apstrāde ir likumīga tikai tādā apmērā un tikai tad, ja ir piemērojams vismaz viens no šā panta apakšpunktos minētajiem pamatojumiem. Regulas 6. panta 1. punkta c) apakšpunktā kā pamatojums minēts - apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uz pārzini attiecināmu juridisku pienākumu, un šā panta e) apakšpunktā kā pamats minēts - apstrāde ir vajadzīga, lai izpildītu uzdevumu, ko veic sabiedrības interesēs vai īstenojot pārzinim likumīgi piešķirtās oficiālās pilnvaras. Turklāt saskaņā ar šā panta 3. punkta b) apakšpunktā noteikto, šā panta 1. punkta c) un e) apakšpunktā minēto apstrādes pamatu nosaka ar dalībvalsts tiesību aktiem, kas piemērojami pārzinim.

Attiecīgi Maksātnespējas kontroles dienesta izpildāmais juridiskais pienākums, uzdevumi, pilnvaras un sabiedrības intereses, kas ir pamats administratoru datu grupēšanas risku grupās, apstrādei, ir noteikti Maksātnespējas likumā.

Atbilstoši Maksātnespējas likuma 173. panta pirmajā daļā noteiktajam Maksātnespējas kontroles dienestam kā tieslietu ministra pārraudzībā esošai tiešās pārvaldes iestādei ir juridiskais pienākums normatīvajos aktos noteiktās kompetences ietvaros īstenot valsts politiku tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos, aizsargāt darbinieku intereses viņu darba devēja maksātnespējas gadījumā un likumā noteiktajā kārtībā īstenot valsts un sabiedrības interešu aizsardzību tiesiskās aizsardzības procesa un maksātnespējas procesa jautājumos. Attiecīgi Maksātnespējas kontroles dienests īsteno šajā tiesību normā minētās sabiedrības ekonomisko un citu interešu aizsardzību.

Savukārt Maksātnespējas likuma 174.¹ panta 1. punktā Maksātnespējas kontroles dienestam noteikts uzdevums veikt administratoru uzraudzību, kura efektīvai izpildei Maksātnespējas likuma 174.² panta pirmās daļas 9. punktā Maksātnespējas kontroles dienestam ir noteiktas pilnvaras, tostarp, ierasties pie administratora maksātnespējas reģistrā ierakstītajā prakses vietā vai parādnieka – juridiskās personas – atrašanās vietā. Attiecīgi, minēto pārbaužu plānošana notiek, pamatojoties uz administratoru grupēšanas risku grupās iegūtajiem datiem.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka, ņemot vērā minētajās pārbaudēs iegūtās ziņas par administratoru darbību, var tikt veikti arī citi Maksātnespējas likumā noteiktie Maksātnespējas kontroles dienesta uzdevumi, to skaitā administratora atcelšana, atstādināšana no amata (Maksātnespējas likuma 174.¹ panta 10. punkts), disciplinārlietas ierosināšana pret administratoru par profesionālās ētikas normu būtisku pārkāpumu (Maksātnespējas likuma 31.¹ panta pirmā daļa un otrās daļas 2. punkts). Jāuzsver, ka šādu ziņu iegūšana un no tā izrietošo uzdevumu veikšana var notikt arī, izmantojot citas Maksātnespējas likuma 174.² panta pirmās daļas apakšpunktos noteiktās pilnvaras administratora uzraudzības veikšanai, piemēram, pieprasot administratora paskaidrojumu.

Saskaņā ar Regulas 4. panta 4. punktā noteikto, “profilēšana” ir jebkura veida automatizēta personas datu apstrāde, kas izpaužas kā personas datu izmantošana nolūkā izvērtēt konkrētus ar fizisku personu saistītus personiskus aspektus, jo īpaši analizēt vai prognozēt aspektus saistībā ar minētās fiziskās personas sniegumu darbā, ekonomisko situāciju, veselību,

personīgām vēlmēm, interesēm, uzticamību, uzvedību, atrašanās vietu vai pārvietošanos. Ievērojot minētajā tiesību normā noteikto, administratoru riska līmeņu izvērtēšanas procedūru varētu pielīdzināt profilēšanai.

Regulas 22. panta 1. punktā noteiktas datu subjekta tiesības nebūt tāda lēmuma subjektam, kura pamatā ir tikai automatizēta apstrāde, tostarp profilēšana, kas attiecībā uz datu subjektu rada tiesiskās sekas vai kas līdzīgā veidā ievērojami ietekmē datu subjektu.

Maksātnešpējas kontroles dienesta ieskatā minētā tiesību norma nav attiecināma uz Maksātnešpējas kontroles dienesta veikto administratora riska līmeņa izvērtēšanu un grupēšanu riska grupās, jo minētās administratora datu apstrādes rezultātā administratoram netiek radītas nekādas tiesiskās sekas un administrators arī netiek līdzīgā veidā ievērojami ietekmēts. Jāņem vērā, ka šajā tiesību normā noteiktās tiesības datu subjekts var izmantot tikai šajā tiesību normā noteiktajos gadījumos, nevis atkarībā no datu subjekta subjektīvās attieksmes pret šādu datu apstrādi.

Papildus norādāms, ka dati, kas saistīti ar administratoru grupēšanu risku grupās, ir iekļauti ierobežotas pieejamības informācijas sarakstā un atbilstoši Informācijas atklātības likuma 5. panta otrās daļas 2. un 5. punktam ir paredzēti un noteikti tikai iestādes iekšējai lietošanai, līdz ar to šie dati ārpus iestādes netiek izpausti. Minētās datu apstrādes rezultātā iegūtā informācija ir paredzēta un noteikta vienīgi iestādes iekšējai lietošanai, lai sagatavotu plānoto pārbaužu plānu. Administratora iekļaušana kādā no riska grupām nerada viņam juridiskas sekas, tāpat juridiskas sekas nerada administratora iekļaušana plānoto pārbaužu plānā. Tostarp, jāņem vērā, ka arī no konkrētā riska grupā esošo administratoru vidus pārbaužu plānā, ievērojot katrai grupai noteikto procentuālo īpatsvaru, ietver nejauši izvēlētus administratorus, nevis visus šīs grupas administratorus. Savukārt, izvērtējot administratora rīcību, netiek ņemta vērā administratora riska grupa. Maksātnešpējas kontroles dienesta paziņojuma par pārbaudes veikšanu nosūtīšana rada administratoram vienīgi no Maksātnešpējas likuma normām izrietošu vispārīgu pienākumu nodrošināt sasniedzamību prakses vietā, iepazīšanos ar maksātnešpējas procesu lietām un citu Maksātnešpējas kontroles dienesta uzdevumu izpildi un pilnvaru īstenošanu. Juridiskas sekas rada paša administratora rīcības tiesiskums, kas tiek konstatēts, veicot pārbaudi. Jebkādā citā kārtībā veiktai pārbaužu plānošanai attiecībā uz administratoru būtu tādas pašas sekas.

Administratoram nav likumiskas tiesības paļauties, ka pie viņa pārbaude prakses vietā netiks veikta, līdz ar to arī nevar uzskatīt, ka, pamatojoties uz riska līmeņa izvērtējumu, iepļānotas pārbaudes veikšana varētu administratoru ievērojami ietekmēt līdzīgā veidā tiesisku seku radīšanai. Paturot prātā Regulas mērķi – aizsargāt fizisku personu pamattiesības un pamatbrīvības un jo īpaši to tiesības uz personas datu aizsardzību (Regulas 1. panta 2. punkts), vēlme izvairīties no neērtībām, kas izriet no pārbaudes veikšanas iespēju nodrošināšanas savā prakses vietā, vai iespējamām administratora prettiesiskās rīcības tiesiskajām sekām, nevar tikt uzskatītas par Regulas izpratnē aizsargājamām personas likumiskajām tiesībām un brīvībām.

Jāņem vērā, ka saskaņā ar Maksātnešpējas likuma 9. panta pirmajā daļā noteikto administrators ir fiziskā persona, kura ir iecelta administratora amatā un kurai ir šajā likumā noteiktās tiesības un pienākumi. Amata darbībā administratori ir pielīdzināti valsts amatpersonām. Attiecīgi Maksātnešpējas kontroles dienests, veicot administratora riska līmeņa novērtējumu, apstrādā nevis administratora kā privātpersonas datus, bet gan datus, kas radušies administratora kā amatpersonas pienākumu izpildes rezultātā – profesionālās darbības ietvaros.

Arī tiesu praksē ir atzīts, ka *amatpersonas funkciju izpildes ietvaros cilvēks neīsteno savas pamattiesības, bet īsteno valsts varu. Ievērojot, ka valsts nav pamattiesību subjekts, arī cilvēks jautājumos, kuros tas uzstājas kā valsts varas subjekts, nevar atsaukties uz pamattiesībām. (Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 26. septembra lēmuma lietā Nr. SKA-525/2008 13. punkts).*

Ievērojot minēto, secināms, ka, veicot administratora datu apstrādi saistībā ar administratora pienākumu izpildi, administratora kā amatpersonas tiesības uz Regulā noteikto fizisko personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi var tikt ierobežotas, ciktāl šo

datu apstrāde ietilpst Maksātnespējas kontroles dienesta garantēto sabiedrības leģitīmo interešu lokā.

Attiecībā uz administratoru riska līmeņa izvērtēšanas un grupēšanas administratoru riska grupās mērķi, kā arī nolūku, norādāms turpmāk minētais.

Administratoru riska līmeņa izvērtēšana un grupēšana administratoru riska grupās tiek veikta, lai nodrošinātu mērķtiecīgu un operatīvu Maksātnespējas likumā noteikto pilnvaru attiecībā uz pārbaužu veikšanu īstenošanu efektīvas administratoru uzraudzības nolūkos, tādējādi, garantējot Maksātnespējas kontroles dienesta juridiskā pienākuma izpildi un sabiedrības ekonomisko un citu interešu aizsardzību maksātnespējas jomā.

Administratoru riska līmeņa izvērtēšanas un grupēšanas administratoru riska grupās mērķis ir Maksātnespējas kontroles dienesta gada pārbaužu plānā iekļaujamo administratoru mērķtiecīga atlase.

Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktajiem principiem, valsts pārvalde ir organizējama pēc iespējas efektīvi. Tajā skaitā, iestādei ir jāapzina savi resursi un faktiskās iespējas, īstenojot valsts pārvaldes uzdevumus. Tā kā Maksātnespējas kontroles dienests, ievērojot administratoru administrējamo maksātnespējas procesu un tiesiskās aizsardzības procesu kopējo lielo apjomu un tā rīcībā esošos resursus, kalendārā gada ietvaros nevar nodrošināt pārbaudes pilnībā visu administratoru prakses vietās, jo šobrīd administrātoru pienākumus veic vairāk kā 200 administratori, kas administrē vairāk nekā 4500 maksātnespējas procesus un tiesiskās aizsardzības procesus, ir nepieciešama konkrēta procedūra, kādā notiek mērķtiecīga Maksātnespējas kontroles dienesta gada pārbaužu plānā iekļaujamo administratoru atlase. Šai procedūrai ir jānodrošina tas, ka Maksātnespējas kontroles dienesta veiktā uzraudzība ir efektīva un mērķtiecīga.

Tāpat resursu ietvaros vairāk pārbaudes ir jāplāno tādu administratoru maksātnespējas procesos, kuriem ir augstāks risks atklāt pārkāpumus tiesiskās aizsardzības vai maksātnespējas procesu administrēšanā, tajā pašā laikā, nodrošinot zināmu procentuālu skaitu pārbaužu arī vidēja un zema riska administratoriem. Līdz ar to administratoru grupēšana risku grupās, sagatavojot gada plānoto pārbaužu plānu, ir tiesisks un efektīvs mehānisms kā Maksātnespējas kontroles dienestam veikt administratoru uzraudzību, nenonākot pretrunā ar Regulā noteikto par personas datu aizsardzību. Administratoru pārbaužu veikšana tikai pēc nejaušības principa (negrupējot riska grupās) ir bezmērķīga no uzraudzības viedokļa, jo tas neveicina Ministru kabineta 2016. gada 21. septembra rīkojumā Nr. 527 "Par Maksātnespējas politikas attīstības pamatnostādņem 2016. – 2020. gadam un to īstenošanas plānu" noteiktos mērķus maksātnespējas jomā – īstenot efektīvu administratoru uzraudzību, savlaicīgi un precīzi identificējot procesus un administratorus, kur ir saskatāms prettiesiskas rīcības risks.

Vienlaikus, administratoru grupēšana risku grupās nodrošina vienlīdzīgu attieksmi pret visiem administratoriem, jo iestādes iekšienē ir noteikta konkrēta procedūra un kārtība, pēc kādiem kritērijiem ir veicamas plānotās pārbaudes saskaņā ar gada plānu administrātoru prakses vietā.

Tāpat, izpildot Maksātnespējas likuma 174.¹ panta 7. punktā noteikto uzdevumu informēt sabiedrību par maksātnespējas politikas īstenošanas rezultātiem un maksātnespējas jomas aktuālajiem jautājumiem, Maksātnespējas kontroles dienests sniedz sabiedrībai vispārīgu informāciju par konkrētā riska līmenī esošo administratoru skaitu un īpatsvaru.

Izvērtējot iespējas sasniegt minēto mērķi, apstrādājot personas datus mazākā apjomā, citā veidā vai neapstrādājot tos vispār, jāņem vērā turpmāk minētais.

Maksātnespējas kontroles dienesta ieskatā objektīva administrātoru riska līmeņa noteikšana un uz tā pamata veiktās pārbaužu plānošanas efektivitāte ir tieši atkarīga no kritēriju administrātoru riska līmeņa izvērtēšanai daudzveidības. Attiecīgi kritēriju samazināšana padarītu administrātoru riska līmeņa noteikšanu atkarīgu no vienpusīgāka un nepilnīga izvērtējuma. Turklāt, izvērtējot kritērijos ietvertos datus, to izvērtēšana ir objektīvi nepieciešama mērķa sasniegšanai, apstrādājamiem datiem ir adekvāti un atbilstīgi, neviens no datiem netiek izmantots nesamērīgi personas pamattiesībām un pamatbrīvībām. Veids, kādā notiek

administratora riska līmeņa izvērtēšana, Maksātspējas kontroles dienestā ir atzīts kā optimālais, lai, pamatojoties uz iegūtajiem rezultātiem varētu veikt mērķtiecīgu, operatīvu un objektīvu administratoru pārbažu plānošanu, nodrošinot vienlīdzīgu attieksmi pret administratoriem. Atsakoties no administratoru riska līmeņa izvērtēšanas, tā vietā izvēloties prakses vietā pārbaudāmos administratorus nejaušības kārtībā vai, pamatojoties uz attiecīgajā brīdī Maksātspējas kontroles dienesta rīcībā esošo informāciju, nebūtu iespējams mērķtiecīgi, operatīvi un objektīvi aptvert visas administratoru riska grupas un nodrošināt vienlīdzību attiecībā uz administratoriem saistībā ar pārbažu prakses vietā veikšanu.